

El patrimoni historicartístic de les Pitiüses al llarg dels dos darrers anys

La Comissió Executiva de l'Institut d'Estudis Eivissencs fa seua la reflexió pública elaborada per un grup d'experts, socis de l'Entitat, sobre la situació actual del patrimoni del nostre territori insular.

Si es fa una avaluació, només que sigui general, de la situació del patrimoni pitiús al llarg dels dos primers anys de legislatura del PP, aquesta no es pot considerar com a positiva, sinó més aviat tot el contrari.

Quan es fa certa memòria històrica, recordam que una de les primeres mesures que va prendre el conseller de Patrimoni (càrrec de nova creació, que abans anava unit a la conselleria de Cultura), va ser fer canvis a la Comissió Insular del Patrimoni Historicoartístic d'Eivissa i Formentera. La major part de les persones substituïdes havien estat nomenades per l'anterior govern, per la qual cosa seria perfectament acceptable el seu cessament. El que realment va sobtar l'opinió pública va ser el fet que l'Institut d'Estudis Eivissencs (entitat cultural amb el major nombre de socis de les Pitiüses, cinquanta anys d'història al seu darrera i una trajectòria de defensa de tot allò que representa la cultura de les nostres illes), va ser substituïda pel Casino des Moll, amb l'afegitó que la persona seleccionada ho va ser al marge de la directiva de l'esmentada institució.

De tota manera, els canvis a la *Comissió Insular del Patrimoni Historicoartístic d'Eivissa i Formentera* no s'han limitat a un canvi de persones. La legislació també ha canviat. Des de la publicació del *Reglament Orgànic del Consell Insular d'Eivissa i Formentera*, el 2004, la Comissió desapareix com a tal i es converteix en una *Ponència Tècnica de Patrimoni Historicoartístic*, que depèn d'una nova *Comissió Insular d'Ordenació del Territori, Urbanisme i Patrimoni Historicoartístic*. Dit d'altra manera, el patrimoni queda sotmès a l'urbanisme. I per a acabar d'adobar-ho, no sempre és necessària la seua opinió, perquè es diu: "*Els informes i propostes de la Ponència Tècnica seran previs i preceptius, llevat en els casos d'urgència apreciats per la Comissió amb el vot favorable de la majoria dels presents*". És a dir, que en cas d'urgència, la *Ponència Tècnica de Patrimoni Historicoartístic* pot ni tant sols arribar a ser consultada. L'urbanisme va per davant del patrimoni.

Després s'han pres altres decisions realment preocupats i que posen en perill imminent el nostre patrimoni. Recordem que es deixaren caducar els expedients d'una vintena de Béns Catalogats i de Béns d'Interès Cultural (BIC), que s'havia iniciat la seua tramitació a l'anterior legislatura. Malauradament, alguns d'ells varen ser destruïts pocs dies després de la seua desclassificació, la qual es va fer amb una celeritat que no sol ser habitual a les institucions públiques.

Des de llavors, els expedients iniciats han estat molt escassos, especialment si els comparem amb els de la legislatura anterior. Fins i tot, alguns d'aquests béns que s'han catalogat tenen una importància molt menor dels que es deixaren caducar.

No podem deixar de parlar també de les formes del conseller, en les seves rodes de premsa. Es va banalitzar la destrucció d'una cisterna d'època púnica per mor de les obres del segon cinturó de ronda. I el més greu, es va atacar directament uns professionals (els arqueòlegs que feien el seguiment de les obres del segon cinturó), quan aquestos gosaren demanar la conservació d'una necròpolis d'època romana. No volem entrar en la polèmica de si la necròpolis s'havia de conservar al mateix lloc (cosa que podria comportar disparar encara més uns costos desmesurats), però sí que es podria haver proposat la seua reconstrucció a una zona propera. I tot sense perdre les formes.

Ja se sap que les obres de les altres carreteres (autovies, o autopistes, tant se val el nom que s'empri), s'emportaran per davant un bon grapat de jaciments ja coneguts. I probablement d'altres dels quals encara no en tenim notícia. Què es farà amb ells? Una simple excavació d'urgència, a correuita, i després a destruir el jaciment? Es conservaran reconstruïts a una zona propera, que és el que seria de desitjar? Si volem arribar a tenir un turisme cultural, hem d'intentar conservar i tenir en condicions el màxim de jaciments possibles. Sortosament, alguns ja s'han obert al públic i es poden visitar.

Però ens ve al cap una altra pregunta: perquè no es fa una campanya d'intervencions seriosa, a molts dels jaciments que figuren a la carta arqueològica i que ara mateix estan completament desprotegits? Així s'aconseguiria la seua conservació, i a més es disposaria d'un més que interessant itinerari cultural.

La catalogació dels béns a protegir s'ha de fer ja. S'han d'evitar situacions com la que va passar fa poc, que comportà la destrucció de la casa pagesa i el safareig de can Misses. Es va fer a la nit, amb la més absoluta impunitat. Amb mesures de protecció prèvies, aquest disbarat s'hauria pogut evitar.

Algunes de les actuacions previstes, i reiteradament tractades pels mitjans de comunicació locals, ens semblen més que qüestionables. Ens estam referint, per exemple, a la construcció d'un restaurant romà al damunt del jaciment de ses Païsses de Cala d'Hort. Això comportarà, d'entrada, la destrucció definitiva del jaciment. A més, aquesta explotació agrària va estar en funcionament molts de segles, i ens demanam, quin serà el moment concret que es reconstruirà? Què passarà amb la resta d'elements d'altres èpoques? També és preocupant intentar reconstruir un habitatge del qual es conserven murs amb una alçada màxima aproximada d'un metre. Per a la resta, és a dir, cobriments, finestres, pisos superiors... s'haurà d'emprar més aviat la imaginació, cosa que pot arribar a ser greu.

L'illa de Formentera no es lliura de situacions estranyes. Fa un temps, un informe del Consell Insular aconsellava la protecció de ca ses Castellones, a Sant Ferran de ses Roques. El darrer informe, emès recentment per la mateixa institució, considera que no s'ha de protegir. Què ha canviat en el temps transcorregut entre els dos informes?

Malauradament, els problemes amb el patrimoni no són exclusius del Consell Insular. Parlem de l'Ajuntament d'Eivissa, i especialment del consorci Eivissa Patrimoni de la Humanitat. Ja no són només les baralles entre els representants dels diferents grups polítics a dins d'aquest mateix consorci, (que realment només demostren que es posen els interessos de partit per davant dels interessos de la comunitat), sinó que hi ha algunes actuacions més que qüestionables.

És realment curiós que part dels fons d'aquesta institució es destinin a la millora de l'avinguda d'Espanya (que no sabem què té a veure amb el Patrimoni de la Humanitat), quan, molt a prop, la necròpolis del Puig des Molins necessita una intervenció urgent. Curiosament, aquesta darrera sí que forma part dels béns declarats Patrimoni de la Humanitat.

I no parlem d'actuacions com la que s'ha fet a can Botino, un dels edificis més emblemàtics de Dalt Vila, i futura seu de dependències municipals. Realment esgarrifa contemplar el que s'ha fet. Què queda de l'edifici original? Què pinten tota una sèrie d'afegitons que se li han fet? Què ha passat amb algunes troballes arqueològiques que han anat sorgint mentre es feia l'obra? Realment, des del punt de vista patrimonial can Botino es pot considerar perdut.

No deixem de banda la casa pagesa de sa Colomina, a la qual el Consell Insular va deixar caducar el seu expedient com a Bé Catalogat, però que després l'Ajuntament no

ha fet res en absolut per a mantenir-la. I realment fa plorera mirar-la. Sembla que s'espera que acabi caient un dia d'aquestos, per justificar després la seua eliminació. Aquesta visió pot semblar pessimista, però és real, i tampoc no és completa. És necessari que TOTS es polítics de les nostres illes, siguin del color que siguin, se n'adonin de la importància que té conservar el nostre patrimoni. Si no es fa així, les Pitiüses hauran perdut ben aviat un dels seus senyals d'identitat com a poble. Prou de baralles polítiques, i més actuacions conjuntes de totes les administracions. Si som conseqüents, podrem arribar a aconseguir tenir la base per al desenvolupament d'un turisme de caire cultural, molt menys agressiu amb el territori que el que tenim ara. Cal intervenir ja, des d'avui mateix. Podríem dir que cada dia perdem un bocí petit, o gros, del nostre passat. No ens ho podem permetre.

Marià Serra Planells
President de la Comissió Executiva de l'IEE

Eivissa, 10 de juny de 2005